

Teodor COTELNIC
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)

**GRUPURILE ETNOGLOTICE
ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Ethno-glottic groups in the Republic of Moldova

Abstract. Based on statistical and historical data, this article demonstrates that despite the colonization process with massive allogeneous elements (Russians, Ukrainians, Bulgarians, Gagauz people etc.), unfolded intensely both in Tsarist times, as in Soviet times, the Republic of Moldova isn't nowadays a „multi-ethnic”, „multinational” state, as erroneously declare the official of some political parties. It has been ascertained that, in area of the east of Prut, do not live several nations, but only one – those Romanian. Therefore, because of displacement directed by the authorities of that time, the representatives of some ethnic groups, which have their origin countries elsewhere, settled down at different times in this area where the Romanian nation lived. In such circumstances, it is entirely unjustified the request of some representatives of ethnic groups from Moldova to give to Russian language the status of second state language or with another term, the „language of interethnic communication”. This measure will not contribute in any way to the recovery of the sociolinguistic situation in the country, but will mean actually the continuation of the denationalization process of the indigenous population and, especially, of the population represented by non-Russian ethnic groups.

Keywords: colonization, denationalization, ethnic group, interethnic communication, sociolinguistic situation.

În diferite perioade istorice, în special în cele de dominație a imperiului rus și apoi a celui sovietic, pe teritoriul Republicii Moldova s-au așezat mai mulți reprezentanți ai diverselor etnii, ceea ce îi imprimă o fizionomie aparte ca stat. Primii imigranți bulgari și găgăuzi s-au stabilit în părțile de sud ale teritoriului dintre Prut și Nistru, la chemarea autorităților rusești, în timpul războiului ruso-turc din 1806-1812. Prin Tratatul de Pace dintre ruși și turci, încheiat la București în 16 mai 1812, ținutul, numit Basarabia, a intrat în componența Rusiei țariste, iar teritoriul cucerit a devenit în curând gubernie rusească. Politica colonizatoare a țarismului a continuat în regiune. În 1818 numărul imigranților bulgari și găgăuzi a ajuns la 1 929 de persoane, începând cu 29 decembrie 1829 au obținut drepturi de coloniști (fiecare familie primea în folosință 60 desetine de pământ, era scutită de impozit de la 3 la 7 ani) [1, p. 13].

În scurt timp provincia capturată a fost colonizată masiv cu ruși și ucraineni. În 1824 guvernul țarist a aprobat hotărârea specială *Cu privire la trimiterea în regiunea Basarabiei a 20 mii de țărani ai statului din guberniile interne*. Țăranii au fost strămutați

inițial din regiunile Oriol și Kursk, apoi din Tambov, Reazan, Tula etc. și au întemeiat în anii 1827-1830 optsprezece localități noi în județul Akkerman, între ele – Borisovka, Vasilievka, Vvedenskoie, Voznisenskoie etc. [Ibidem].

În 1813 Alexandru I a permis și germanilor să se stabilească cu traiul în sudul și centrul Basarabiei, oferindu-le avantaje largi economice, politice și culturale. Bineînțeles, a crescut și numărul ucrainenilor, evreilor, grecilor, armenilor, polonezilor etc., migrați artificial pe pământurile basarabene. Dar cel mai mult a sporit numărul imigranților în perioada de dominație a regimului sovietic. Având scopul bine definit în ceea ce privește deromânizarea provinciei anexate, Moscova a promovat intens migrarea artificială cu alogeni din diferite colțuri ale imperiului rus și sovietic. După 1940 și, mai ales, după 1944 sunt strămutați în Republică, în locul autohtonilor, deportați în Siberia de gheață, tot felul de „specialiști”, „liberatori” ruși, ucraineni, bieloruși etc., fiind asigurați cu apartamente în orașe și cu servicii bine remunerate. În felul acesta, populația a început să crească, iar componența etnică să se schimbe în defavoarea aborigenilor. Conform statisticilor Recensământului din 1 ianuarie 1989 în Republica Moldova conviețuiesc alături de populația autohtonă românească ucraineni – 600 366, ruși – 562 069, găgăuzi – 153 458, bulgari – 88 419, evrei – 65 672, bieloruși – 19 608, romi – 11 571, germani – 7 335, polonezi – 4 739, tătari – 3 392, armeni – 2 873, azeri – 2 692 etc.

Dacă în 1812 românii moldoveni din ținut alcătuiau 96%, apoi numărul lor a ajuns în 2003 la 65%. Mutații serioase s-au produs, în special în orașe, unde aceștia au devenit minoritari. Astfel, la Chișinău ei alcătuiesc 42-43% din numărul total de populație, la Bălți – 37-38%, la Tighina – 25%, la Dubăsari 32 –33%, la Râbnîța – 24%, la Tiraspol – 18%, la Cahul – 48% etc. Este, probabil, unicul caz în Europa când în orașe sunt majoritari nu autohtonii, ci străinii în ale căror mâni se află cea mai mare parte de capital și monopol energetic.

În același timp se practică politica de alogenizare. În aparatele de conducere ale unităților industriale sunt plasate cadre nebăștinașe, autohtonilor revenindu-le o pondere extrem de mică. Așa, de exemplu, după cum constată istoricul Veaceslav Stăvilă, în cadrul Ministerului industriei ușoare românii constituiau 6,7%, iar rușii și evreii respectiv 43,3% și 36,7%, la Direcția materialelor de construcție românii constituiau 6,3%, în Trustul industriei uleiului și mai puțin, 2,6%, rușii și evreii – respectiv 42,1% și 34,2% ... [...].

O situație similară întâlnim în comerț și în sistemul bancar. La începutul lui 1945 în sistemul bancar al județelor nordice și centrale rușii dețineau 74,4%, iar românii – 2,3%, în conducerea comerțului de nivel raional rușii aveau 47,7%, iar românii – 18,2%. În conducerea asociațiilor de consum de același nivel rușii reprezentau 45,3%, iar românii – 13,2%. Este adevărat, în același timp, că în orașele relativ mari comerțul era monopolizat de evrei. La Bălți evreii, ca șefi de magazie, constituiau 64,3%, rușii – 28,6%, iar românii – 7,1%. Proporțiile se mențineau și la nivelul numărului total de lucrători ai comerțului din orașe, evreii formând 54,7%, rușii – 29,7%, românii – 9,4% [3, p. 13].

Mulțimea imigranților, indiferent că au fost aduși sau au venit benevol în ex-RSSM, care timp de circa cinci decenii postbelice au inundat acest „colț de rai”, au desconsiderat

și ignorat acomodarea la mediul etnic autohton. Este vorba, întâi de toate, cum arată prof. universitar N. Cojocaru, de *familiarizarea cu istoria și cultura autohtonilor luată în ansamblu; însușirea de către conlocuitorii noștri alolingvi și practicarea barem elementară a limbii române; cunoașterea și prețuirea tradițiilor și datinilor poporului în mijlocul căruia viețuiesc; împărtășirea și tolerarea idealurilor naționale ale acestuia* [4, p. 14].

Cu toate că li s-a garantat – în deplină conformitate cu normele internaționale general acceptate – păstrarea și dezvoltarea identității lor etnice, nu toți cei veniți la noi de pe aiurea au încuviințat adaptarea la mediul românilor moldoveni de la est de Prut. Cu părere de rău, nu toți alolingvii au avut și au o atitudine benefică față de limba populației autohtone majoritare, față de limba română – expresie principală în procesul de acomodare a acestora la mediul etnic autohton. În cazul de față un rol hotărâtor în această privință ar trebui să-l aibă Parlamentul, conducerea de vârf a Republicii. Acomodarea trebuie consfințită prin lege, așa cum s-a făcut în țările cu bogate tradiții democratice, în care fenomenul a devenit demult o normă socială obișnuită. Susținuți deschis de actuala conducere totalitar-comunistă de la Chișinău, mulți alolingvi au o atitudine discriminatorie față de limba oficială a statului, renunță s-o învețe și s-o folosească în vorbirea cotidiană.

Așa imperfectă cum este Legislația lingvistică în vigoare, adoptată la 31 august 1989 de Sesiunea a XIII-a a Sovietului Suprem al RSSM, când republica făcea parte din componența fostei Uniuni Sovietice, asigură întrebuințarea și dezvoltarea tuturor limbilor grupurilor etnice pentru satisfacerea necesităților lor național-culturale. Într-adevăr, conform prevederilor Legislației, tuturor etniilor li s-au creat condiții normale de existență și studii. Orice comunitate etnică are posibilitatea de a-și instrui copiii, după dorință, în limba maternă. În toate localitățile din republică funcționează școli cu predare în limbile rusă, ucraineană, găgăuză, bulgară, ivrit sau clase cu predare în aceste limbi. Există și școli în care limbile etniilor se învață doar ca obiect de studiu. Fiecare comunitate etnică și-a creat societăți culturale obștești, organe de presă în limba maternă, dispune de timp de antenă și eter la Radioul și Televiziunea Națională, a stabilit relații de colaborare culturală cu țările de origine (Turcia, Ucraina, Rusia, Israel etc.), de unde importă literatura necesară pentru școlile de toate gradele din republică. Totodată s-a înființat Departamentul Relațiilor Interetnice (actualmente Biroul Relații Interetnice), în atenția căruia se află interesele și necesitățile grupurilor etnice din acest spațiu. În cadrul Academiei de Științe a Republicii Moldova există Institutul Minorităților Naționale (în prezent Institutul Patrimoniului Cultural) etc.

În condițiile actuale reprezentanții etniilor din republică se bucură de privilegii în toate sferele vieții sociale, culturale și politice (la orice serviciu se angajează fără a susține vreo probă la limba oficială a statului. Nu trec atestarea persoanele cu funcțiile de răspundere în conducerea statului și specialiștii alolingvi ce vin în contact direct cu populația în problemele de cunoaștere a limbii oficiale. Fără a ști măcar cât de cât limba oficială, alozenii devin miniștri, deputați, parlamentari etc.). Cu toate acestea, alolingvii stabiliți în Moldova, mai ales cei după 1944, folosesc în procesul de comunicare nu limba oficială a statului în care își duc traiul, nu limba lor maternă, ci rusa. Grație politicii

regimului totalitar sovietic, grupurile etnice sunt supuse intens rusificării. Din cei 1 549 611 de cetățeni aloetnici din republică, 326 079 au declarat la Recensământul din 1 ianuarie 1989 că limba lor maternă este rusa, nu ucraineana, găgăuza, bulgara, idiș etc. – mai detaliat vezi Tabelul ce urmează:

Principalele grupuri etnice	Numărul total	Au declarat drept limbă maternă			
		Limba națiunii lor	Limba română	Limba rusă	Alte limbi
români	279 449	2 666 643	–	120 368	7 738
ucraineni	600 366	3 693 999	9 483	220 129	755
ruși	562 069	557 146	3 428	–	1 495
găgăuzi	153 458	139 906	1 733	11 365	454
bulgari	88 419	69 614	2 175	16 002	628
evrei	65 672	17 016	514	47 872	270
beloruși	19 608	8 397	153	10 924	134
țigani	11 571	9 486	1 558	411	116
nemți	7 335	2 283	99	4 868	785
polonezi	4 739	458	103	2 851	1 327
Total	4 335 360	3 854 193	21 150	446 417	13 600

Trebuie constatat că situația nu s-a schimbat prea mult în bine nici după proclamarea independenței Republicii Moldova. Procesul de deznaționalizare a autohtonilor și a populației reprezentate de grupurile etnice neruse a continuat. El se realizează mai ales prin intermediul școlii. La majoritatea școlilor din localitățile cu populație compactă a grupurilor etnice conlocuitoare instruirea și educația elevilor se face în limba rusă. Potrivit datelor oficiale ale Ministerului de resort, valabile pentru anul de studiu 2001-2002, doar 34 de ucraineni (din 36 601) și respectiv 171 de bulgari învață în limba lor maternă, iar cei 124 899 elevi de etnie ucraineană, găgăuză, bulgară, țigănească, evreiască sau de alte origini sunt instruiți în limba rusă [5, p. 1].

Nu s-a ținut cont de situația glotică creată nici în *Concepția politicii naționale a Republicii Moldova*, adoptată de Parlament la 19 decembrie 2003, în care se mai vehiculează „teoria” răsuflată antiștiințifică a celor două limbi romanice de est (moldovenească și română), a celor două culturi naționale (moldovenească și română).

În loc de comentarii ar trebui probabil să luăm aminte la cele spuse la Congresul al V-lea al Filologilor Români (Iași-Chișinău, 4-9 iunie 1994) de regretatul nostru compatriot, academicianul Eugen Coșeriu: „A promova sub orice formă o limbă moldovenească deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și deci un act de genocid etnico-cultural” [6, p. 25].

Totodată, acest document oficial promovează teza antinațională cum că în Republica Moldova trebuie să funcționeze două limbi: una de stat – „moldovenească” (româna – T.C.) și una de comunicare interetnică – rusa. Tot aici nu s-a ținut cont de faptul că două

sau mai multe limbi oficiale ce coexistă în cadrul unei țări antrenează confruntări interetnice, dereglează mecanismele sinergice de autoorganizare a limbajului prin presiunea limbii dominante imperiale, creează fenomenul bilingvismului care exercită o influență negativă asupra limbii subordonate/indigene în fonetică, lexic, stilistică etc. Nu s-a luat în considerare nici apariția unor fenomene nefavorabile, cauzate de reținerile în dezvoltarea stilurilor, precum și a terminologiilor tehnico-științifice naționale, anihilarea lor arbitrară, fenomene ce dezechilibrează mecanismele de autoreglare a limbii, dezorganizează sistemele lor.

Afirmația unor politicieni de orientare prosovietică că Republica Moldova este un stat „multietnic”, „multinațional” și de aceea trebuie oficializată rusa ca „limbă de comunicare interetnică” face parte din limbajul regimului totalitar comunist. *Nolens volens* nu putem să nu ne întrebăm: de ce unele țări care au comunități etnice ce le depășesc pe cele din Republica Moldova nu sunt considerate „multietnice”, „multinaționale” și au consfințite în constituție o singură limbă oficială? Avem în vedere atât unele state europene (ca Franța, Germania, Spania, Italia etc.), precum și cele care au făcut parte din ex-URSS (cum ar fi Letonia, Estonia, Kazahstan, Tadjichistan etc.). [Vezi mai amănunțit: 7, p. 358].

Din punctul nostru de vedere Republica Moldova nu este un stat „multietnic”, „multinațional”, după cum se scrie în documentele oficiale ale guvernării comuniste, deoarece în spațiul de la est de Prut, până la Nistru și dincolo de Nistru, nu conviețuiesc mai multe națiuni, ci una singură și anume cea română. Alături de ea ce constituie circa 80%, s-au stabilit cu traiul mai mulți reprezentanți ai grupurilor etnice (ucraineni, ruși, bulgari, evrei, romi/țigani etc.). Mai degrabă avem o diasporă ce are patrii istorice și consăngeni în locurile de unde au venit sau au fost aduși de diferite imperii în anumite împrejurări istorice. Avem în vedere raioanele de sud ale republicii (Comrat, Ceadâr-Lunga și parțial Vulcănești), în care sunt concentrați majoritatea găgăuzilor. Iată cum se prezintă componența etnică a populației în aceste localități: în Comrat locuiesc 55% găgăuzi, 29,2% – moldoveni, 5,6% – bulgari etc.; în Ceadâr-Lunga conviețuiesc – 53,7% găgăuzi, 29,8% – bulgari, 5% – moldoveni, 6% – ruși etc.; în Vulcănești – 49,7% moldoveni, 30,8% – găgăuzi, 7,5% – ucraineni etc. [vezi 8, p. 74].

Nu sunt repartizați geografic compact de asemenea bulgarii emigrați la noi în secolul al XIX-lea din sudul Dunării, din Bulgaria, nici chiar în județul național bulgăresc Taraclia, (format artificial de Parlamentul Republicii Moldova la 22 octombrie 1999).

Conform datelor statistice ale Recensământului din 1989, componența etnică pe localități a județului Taraclia se prezintă în felul următor:

Numele localității	bulgari, în ordinea descreșterii numărului lor	moldoveni	alt grup mai însemnat de populație	Total populație
Taraclia	11 116	920	ruși – 1 192	4 851
Tvardița	5 794	173	găg. – 99	6 284

Valea Perjei	4 043	1005	găg. – 80	5 267
Corten	3 502	60	ruși – 125	3 774
Cairaclia	2 143	50	găg. – 70	2 356
Albota Sus	870	160	găg. – 242	1 502
Albota de Jos	724	52	ruși – 113	925
Novosiolovca	698	161	găg. – 288	1 470
Aluatu	374	781	ruși – 34	1 248
Balabanu	316	455	găg. – 102	903
Cortenu Nou	313	–	găg. – 10	334
Budăi	227	365	ucr. – 262	1 169
Salcia	163	90	găg. – 194	513
loc. st.c.f. Taraclia	142	31	găg. – 14	203
Ciumai	129	150	ucr. – 379	1 093
Vinogradovca	83	160	ucr. – 186	584
Mirnoe	81	80	găg. – 78	319
Cealâc	46	49	găg. – 171	559
Musaitu	40	123	ucr. – 974	1 234
Sofievca	39	195	găg. – 388	842
Chirilovca	25	27	găg. – 140	267
Samurza	23	91	găg. – 66	353
Hârtop	15	437	găg. – 25	480
Dermengi	8	22	găg. – 19	61
Hagichioi	–	278	–	278
Orehovca	–	8	alții – 30	42
Roșița	–	138	găg. – 2	141

Sursa: Ion Dron. *Repartizarea teritorială a etnicilor bulgari în Moldova*, în: Ion Dron „Studii și cercetări” (Articole selecte). Chișinău: Pontos, 2001, p. 385.

După cum se vede din tabelul anexat aici, bulgarii etnici din „județul național Taraclia” constituie mai mult de 50% din populația localității respective numai în 10 localități din cele 26 incluse de Parlament. În celelalte 7 localități sunt majoritari sau formează cel mai mare grup al populației moldovenii; în 3 – găgăuzii și în 4 – ucrainenii, iar în satele Hagichioi, Roșița și Orehovca nu locuiește niciun bulgar [9, p. 387].

În afară de aceasta, (conform Recensământului din 1989) numai 3,5% de locuitori vorbesc găgăuza și 2% – bulgara. Cea mai mare parte a populației nu cunoaște limba oficială a statului. Ca urmare a rusificării, nu știu, în bună parte, nici găgăuza și nici bulgara. Cu toate că în așa-numitele autonomii sunt declarate trei limbi de stat, în UTA Găgăuzia (rusa, găgăuza, româna) și în județul Taraclia (bulgara, rusa și româna), rusa predomină în toate sferile de activitate. Școlile din diasporă la capitolul limbi de instruire au rămas fără schimbări, elevii cum au învățat în fosta Uniune, așa și continuă să învețe în limba rusă. La limba de stat și limbile materne de instruire a trecut un număr foarte mic de școli și clase. De exemplu, în Găgăuzia, cu o populație de 180 mii de oameni, după cum remarcă doctorul în pedagogie Ignat Boboglo „nu există nicio școală cu limba găgăuză de instruire. În orașul Comrat într-un timp funcționau două grădinițe în limba maternă de instruire, care mai apoi au fost închise. Numai în 58 de școli limba găgăuză se predă ca disciplină de studiu cu un contingent aproape de 12 mii de elevi” [10, p. 4].

Mult mai gravă este situația lingvistică în așa-numita republică moldovenească nistreană (Transnistria), în care, de iure, sunt declarate 3 limbi de stat (rusa, ucraineana și „moldoveneasca”, corect româna – *T.C.*), de facto, funcționează numai una – rusa, cu toate că românii transnistrienii constituie 40% din populație, ucrainenii – 28%, iar rușii doar – 25%. Conform datelor publicate de acad. ucrainean Gh. Filipciuk, din 182 de școli de stat care activau în 2002 pe teritoriul autoproclamatei r.m.n., 129% (71% din numărul total!) se efectua instruirea în limba rusă, în 33 de școli (18%) în graiul moldovenesc în baza grafiei ruse, 16 școli (8,8%) erau mixte (moldo-ruse), în 6 școli – în limba română în baza alfabetului latin și doar în 2 școli (1%) în limba ucraineană [11, p. 4]. Comentariile sunt de prisos.

După cum se știe, statutul funcțional al unei limbi este determinat, mai întâi și-ntâi, de numărul de persoane pentru care această limbă este maternă. Or, populația majoritară în Republica Moldova o constituie vorbitorii de limba română (circa 2 milioane 800 de mii). Deci statul și întreaga societate trebuie să protejeze și să promoveze limba română și în același timp să stimuleze studierea și funcționarea limbilor vorbite de reprezentanții grupurilor etnice. Aceste limbi urmează a fi ocrotite, dezvoltate, cultivate pe diferite căi, inclusiv prin școlile de toate gradele. Totodată trebuie subliniat că reprezentanții grupurilor etnice au nu numai drepturi, ci și obligații față de limba oficială a statului pe al cărui teritoriu ei se află. Mai mult decât atât, legislațiile internaționale recomandă nu izolarea, ci obținerea echilibrului între drepturile grupurilor etnice de a-și păstra identitatea, cultura, limba și necesitatea de integrare a acestora într-o societate, în care toți membrii ei ar fi egali și cu drepturi depline. Dar procesul de integrare este imposibil fără ca reprezentanții grupurilor etnice să cunoască suficient limba oficială a statului în care își duc traiul și activează.

Aceste recomandări se conțin în articolele 13-14 ale *Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (ale cetățenilor unui stat)* și în articolele 28-29 ale *Convenției drepturilor copilului*. În articolul 14(3) din *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale* se prevede, de asemenea, că predarea limbilor acestora „se va pune în aplicare fără a prejudicia învățarea limbii oficiale sau predarea în această limbă”.

În plus, trebuie respectate amendamentele din *Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare*, dintre care amintim:

a) încurajarea limbilor regionale sau minoritare nu trebuie să se facă în detrimentul limbilor oficiale și a necesității însușirii lor (Preambul);

b) limbile regionale sau minoritare pot fi folosite în învățământ (în zonele respective) fără a aduce atingere limbii oficiale a statului (art. 8);

c) prevederile din *Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare* nu pot fi interpretate ca implicând dreptul cuiva de a organiza și realiza acțiuni „ce contravin scopului *Cartei Națiunilor Unite* sau altor obligații de drept internațional, inclusiv principiului suveranității teritoriale a statelor” (art. 5).

Potrivit documentelor menționate, este cu totul nejustificată și anticonstituțională cererea unor reprezentanți ai grupurilor etnice din republică de a legifera rusa ca a doua limbă de stat. Introducerea limbii ruse în calitate de a doua limbă de stat ar adânci procesul de deznaționalizare, înregistrat în perioada sovietică, de subminare a identității naționale și statale, ar intensifica rusificarea populației majoritare și a grupurilor etnice conlocuitoare, ar tensiona situația socială și politică în țară. Pe deasupra, promovarea limbii ruse ca limbă a comunicării interetnice, înseamnă separarea și îndepărtarea diasporei de a învăța limba de stat ca limbă a majorității dominante, fapt ce ar conduce la o conviețuire echilibrată cu românii moldoveni, cu atât mai mult cu cât aceștia din urmă nu simt necesitatea de a învăța în cadrul unui stat independent de orientare proeuropeană rusa. Prin urmare, o atare politică permite diasporei ruse să rămână și în continuare monolingvă.

Pentru conviețuirea civilizată a populației majoritare autohtone și a grupurilor etnice e necesar ca acestor grupuri etnice să li se garanteze toate drepturile ce li se cuvin în conformitate cu standardele internaționale general acceptate (ceea ce se face, ba chiar cu vârf și îndesat) și să le înlesnească acomodarea la mediul etnic al populației autohtone (ceea ce, cu părere de rău, nu se respectă). Alogenii de la noi sunt integrați doar în viața politică și economică, nu și în cea spirituală. Acomodarea la mediul etnic autohton înseamnă familiarizarea cu istoria și cultura autohtonilor, însușirea elementară a limbii române, cunoașterea și acceptarea obiceiurilor, datinilor și tradițiilor poporului băștinaș etc.

Rezolvarea problemei studierii și a utilizării limbii române și a celorlalte limbi pe teritoriul Republicii Moldova de către aolingvi este extrem de importantă pentru societatea noastră, îndeosebi pentru salvagardarea și promovarea idealurilor și principiilor care constituie patrimoniul nostru comun. Diversitatea limbilor și a culturilor este un

tezaur ce se cuvine să fie luat sub protecția statului, el are nevoie de susținere, dacă tindem spre o bună înțelegere, dacă dorim să învingem prejudecățile și intoleranța. Limba populației majoritare trebuie să devină cu adevărat mijloc de comunicare interetnică, catalizatorul unificării și consolidării societății civile, dar pentru acesta este nevoie ca ea să fie însușită și vorbită de toți cetățenii republicii. E necesar ca statul să promoveze o politică lingvistică clară, bine cumpătată, bazată pe investigații științifice, corectă și imparțială.

Considerăm că sistemul educațional moldav actual doar cu câteva ore de limbă și literatură, nu-i dă posibilitate diasporei să învețe bine limba de stat, să însușească alte discipline în limba de stat, pentru a avea acces la orice liceu sau universitate din republică. Din cauza cunoașterii insuficiente a limbii române, acestea nu se integrează în societatea moldovenească. Probabil, limba maternă a diasporei ar trebui să se învețe doar în ciclul primar, iar începând cu ciclul gimnazial studiile să se facă în limba de stat pentru toți cetățenii republicii, „așa încât fiecare să dispună de aceleași condiții de acces la serviciile și structurile statului moldovenesc, lucru cerut cu insistență de structurile europene” [12, p. 174].

Se cere să se constituie o Comisie sau un Departament alcătuit din specialiști profesioniști (lingviști, istorici, juriști, filosofi, sociologi etc.) care sub egida Guvernului și a Parlamentului, să elaboreze o nouă Lege privind funcționarea limbii de stat (oficiale) pe teritoriul Republicii Moldova, să alcătuiască un Program de Stat ce ar asigura funcționarea limbii oficiale și a limbilor grupurilor etnice conlocuitoare pe teritoriul republicii, să reinstitue Departamentul de Stat al Limbilor, investindu-l cu supravegherea și controlul asupra respectării Legislației lingvistice, să stabilească un termen concret de atestare a persoanelor cu funcții de răspundere în conducerea statului și a specialiștilor care, în virtutea funcțiilor de serviciu, vin în contact direct cu populația etc. Firește, la realizarea Programului se va ține cont de normele legislative internaționale privind locul limbilor diasporei într-un stat suveran și independent. Astfel, în Republica Moldova limba rusă urmează a fi considerată o limbă a diasporei respective, bucurându-se de drepturile prevăzute în *Carta Europeană a Limbilor Regionale și Minoritare*, dar nu și de privilegiul de a obține statut de a doua limbă oficială (de stat) în Republica Moldova.

Referințe bibliografice

1. Petrencu A., *Politica statului român față de etniile conlocuitoare din Basarabia în anii 1918-1940*, în: „Țara”, 21 decembrie, 1993.
2. Ibidem.
3. Stăvilă V., *Omogenizarea și alogenizarea (rusificarea) Basarabiei în anii ultimei conflagrații mondiale (1939-1945)*, în: „Țara”, 21 decembrie, 1993.

4. Cojocaru Nicolae, *Problema acomodării aolingvilor din Republica Moldova la mediul etnic autohton*. Chișinău: Editura „Tehnica info”, 2006.
5. *Elevii români constituie 4/5 din numărul copiilor școlarizați*, în: „Făclia”, 2002, nr. 3 (27-47).
6. Coșeriu Eugen, *Latinitatea orientală*, în: „Limba Română” [Chișinău], 1994, nr. 3.
7. Cotelnic Teodor, *Limba oficială și minoritățile lingvistice în Republica Moldova*. Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului, Limbaje și Comunicare, vol. al VII-lea. Suceava: Editura Universității Suceava, 2005, p. 349-360.
8. Губогло М. Н., *Развитие двуязычия в Молдавской ССР*. Кишинёв, 1979.
9. Dron Ion, *Județul Taraclia – creatură a „politicienilor” și „internaționaliștilor” din Republica Moldova*, în: Ion Dron. Studii și cercetări. Chișinău, Pontos, 2001.
10. Boboglo Ignat, *Există vreo perspectivă pentru învățământul minorităților naționale sau ba?*, în: „Făclia”, 2004, 24 aprilie.
11. Філіпчук Г., *Українці Преднестрів'я: реальність і перспектива*, în: „Преднестрів'я”, 2003, 12 юня.
12. Guțu Ion, *Politici lingvistice moldave: de la pluri/multilingvism la monolingvism*, în: *Filologia modernă: realizări și perspective în context european*. Chișinău, 2008.